

Ik zou het heel zielig vinden wanneer je als tachtiger nog loopt te daten

Jan Latten Bijzonder hoogleraar sociale demografie aan de Universiteit van Amsterdam

next • commentaar

De 6 miljard die Rutte niet zag aankomen

Nog eens zes miljard euro bezuinigen, zo luidt de opdracht die eurocommissaris Rehn woensdag aan het kabinet-Rutte gaf. In 2014 moet het begrotingstekort dan zijn gedaald tot 2,8 procent. Dat is 3 procent plus een veiligheidsmarge, zodat zeker is dat het doel wordt gehaald. Het bedrag is groter dan de 4,3 miljard euro die tot nu toe circuleerde, en die werd aangehouden als wisselgeld voor het sociaal akkoord dat het kabinet deze lente sloot met werkgevers en werknemers.

De Brusselse eis komt op een zeer slecht moment. Er zijn voorzichtige tekenen dat de Nederlandse economie de draai naar groei aan het maken is. Dat zal dit jaar nog niet in cijfers te zien zijn, maar er is sprake van afnemend pessimisme bij consumenten, bedrijven en op de huizenmarkt – zij het vanaf een zeer laag niveau. Het zijn niet alleen nieuwe grootschalige ombuigingen die dit herstel in de knop kunnen breken, waarbij overigens moet worden aangekend dat de begrotingsingrepen tot nu toe vooral lastenverhogingen waren. Het is vooral ook de voortdurende onzekerheid waarin het kabinet-Rutte excelleert. De premier spreekt nu van augustus als ijkmoment, omdat dan de ramingen van het Centraal Planbureau binnen zijn en de begroting voor 2014 wordt gemaakt. Na een verrassend slecht derde kwartaal voor de economie werd eind vorig jaar de discussie over de gevolgen voor de begroting van 2013 ook al naar voren geschoven, tot in het afgelopen voorjaar. De daarna genoemde bezuinigingen van 4,3 miljard werden een vorm van politieke quantummechanica: zij bestonden tegelijkertijd wel en niet.

Er is nu zeer veel uit te leggen door Rutte. Waarom heeft hij de zes miljard niet zien aankomen? En als hij ze wel heeft zien aankomen, waarom is die mogelijkheid niet gemeld? Rekent hij stiekem op een forsere economisch herstel, of gaat hij ervan uit dat de Brusselse coulanse voor 2013, die de coalitie uit de brand haalde, alsnog in 2014 zal gelden? En waarom geen twee jaar gevraagd, zoals Frankrijk? Het kan zijn dat het kabinet, ook zonder Brusselse dwang, in volle overtuiging streeft naar de drieprocentnorm in 2014. Maar hoe denkt de premier in dat geval het sociaal akkoord te redden, dat dan steunt op een financiële belofte waarvan vooraf vaststond dat die gebroken zou worden? De schade loopt intussen op. Dat is niet alleen het gevolg van de bezuinigingsdrang die door de drieprocentnorm in 2014. Maar hoe denkt de premier in dat geval het sociaal akkoord te redden, dat dan steunt op een financiële belofte waarvan vooraf vaststond dat die gebroken zou worden?

De schade loopt intussen op. Dat is niet alleen het gevolg van de bezuinigingsdrang die door de drieprocentnorm in 2014. Maar hoe denkt de premier in dat geval het sociaal akkoord te redden, dat dan steunt op een financiële belofte waarvan vooraf vaststond dat die gebroken zou worden?

→ Commentaren geven het standpunt van de krant, op basis van discussies tussen commentatoren en hoofdredactie

Ilya Leonard Pfeijffer
De kleur van optimisme

Het is een vorm van beeldspraak die synesthesie wordt genoemd en die is gebaseerd op het vermengen van indrukken van verschillende zintuigen. Ik ben er dol op, net als veel van mijn collega-dichters. Het is een stijlfiguur waardoor alles wat je zegt vanzelf heel poëtisch gaat klinken. De blauwe klanken van de band. Een kakofonie van kleurenpracht. De felgroene geur van vrijheid. De zoetzure melodie van de gitaarsolo. Dat soort heerlijke metaforen. En het is niet eens moeilijk om ze te bedenken.

Wat is de kleur van optimisme? Het antwoord op die vraag vernamen we op de avond van 14 april uit de mond van onze premier. Om de euforie over het juist gesloten sociaal akkoord onder woorden te brengen, sprak hij van 'een groene was van optimisme'.

Maar politici zijn geen dichters en wanneer ze beeldspraak gebruiken, houdt je altijd je hart vast. Want wat moeten we ons voorstellen bij een groene was? Dan denk je toch vooral aan gifwolken die opstijgen uit een vervaarlijk borelend slootje naast een chemische fabriek of aan een scène uit een sciencefictionfilm als *Alien* waarin de groene mist in de verlaten gangen van het ruimteschip de aanwezigheid van de indringer verraaft. Dat woord 'was' is sowieso ongelukkig, want als een metaforische was een kleur heeft, is dat vrijwel altijd de rode was voor de ogen die iemand het zicht op de werkelijkheid volledig ontnemt. In dat op-

Politici zijn geen dichters en wanneer ze beeldspraak gebruiken, houd je altijd je hart vast

zicht was de metafoer toepasselijker dan Rutte had kunnen bedoelen.

Ook op een andere manier zijn politici geen dichters. Dichters schrijven voor de eeuwigheid. Politici zeilen voor de wind van de waan van de dag over de woelige zee van almaar veranderende omstandigheden. Dat is funest voor beeldspraak, want als er te veel verandert, klopt het niet meer. Dan wordt het met terugwerkende kracht belachelijk. Nu, nog geen anderhalve maand later, stapelen zich de tegenvallende cijfers op. Rutte ziet zich in de verdediging gedrongen. Maar hij geeft zich niet gewonnen. Afgelopen dinsdagavond sprak hij van „een heel voorzichtig groen waasje“.

Dat is natuurlijk subliem. Dat is bijna experimentele poëzie. Behalve een synesthesie is het ook nog een personificatie, want alleen met de begiftigde wezens kunnen voorzichtig zijn. Voor gasvormige verschijnselen is dat althans geen gebruikelijke eigenschap. En wat moeten we er ons bij voorstellen? Een verlegen pufje uit de parfumverstuiver van een blozend meisje dat zich voor het eerst in haar leven opmaakt en daarom per ongeluk van de zenuwen voor de kleur groen heeft gekozen. Of een schilder die met de uiterste precisie van zijn fijnste penseel een paar groene accenten aanstipt in zijn ogenschijnlijk volslagen blauwe zeezicht. „Ik heb er een heel voorzichtig groen waasje overheen gelegd“, zegt hij tegen zijn vrouw. „Je ziet het nauwelijks.“

Eigenlijk wel zo toepasselijk voor de effectiviteit van de maatregelen van deze regering.

→ Ilya Leonard Pfeijffer is schrijver en columnist van nrc.next. Elke vrijdag schrijft hij op deze plek over politiek en actualiteit.

De crèche die kwaliteit biedt, roept een faillissement over zich af. Dat is nou het resultaat van marktwerking. Marilse Eerkens en Ewoud Poerink signaleren twee fundamentele problemen

Samen een spelletje doen? Veel te duur!

Anstaande maandag houdt de Tweede Kamer een hoorzitting over de kinderopvang. Een van de vragen is of we 'in de huidige omstandigheden' kinderopvang van voldoende kwaliteit kunnen bieden. Het antwoord op die vraag is simpelweg: nee, dat kunnen we niet. Bezien vanuit de ontwikkeling van het kind is dat onacceptabel. 'De huidige omstandigheden in de kinderopvang' komen erop neer dat kinderopvang wordt gezien als een marktproduct. Ondernemers bieden het aan en ouders gaan op zoek naar de plek waar ze het meeste 'waar' krijgen voor hun geld dat zij deels in de vorm van een overheidssubsidie verstrekt krijgen. Op papier ziet dit systeem er prachtig uit. In de praktijk werkt het niet. Waarom dat zo is, is al lang geen vraag meer. In nationale en internationale onderzoeken wordt keer op keer gemerkt op twee fundamentele problemen die het effect van de marktwerking frustreren:

1 Ouders kunnen de pedagogische kwaliteit van een crèche niet goed beoordelen, terwijl consumentenselectie op basis van kwaliteit een voorwaarde is voor een goed functionerende markt. Onderzoek laat bijvoorbeeld zien dat ouders die pedagogische kwaliteit systematisch veel hoger inschatten dan zij in werkelijkheid is. Als de leidsters aardig zijn en de inrichting gezellig, zijn ouders al snel tevreden. Dat is ook wel logisch: het beoordelen van de pedagogische kwaliteit is complex, zeker als je niet kunt zien hoe het eraan toe gaat op een crèchedag. Je zou nog kunnen denken dat je op de GGD-rapporten kunt afdalen, maar die zeggen eigenlijk niks over de manier waarop leidsters met de kinderen omgaan. Die rapporten gaan vooral over veiligheid en hygiëne en over de aanwezigheid (niet de uitvoering) van een pedagogisch beleidsplan. Bovendien zijn de minimale eisen die de GGD stelt aan het aantal leidsters op een groep volgens wetenschappelijke inzichten te laag – zeker voor kinderen tussen de nul en twee jaar.

2 Maar zelfs als ouders wel in staat zijn een crèche te beoordelen, zullen ze hun kind er toch niet zo snel weghalen. Want los van de vraag of ze überhaupt ergens anders een plek kunnen vinden (zoals een jaar geleden nog het geval was), is het helemaal niet in het belang van het kind om hem uit zijn vertrouwde omgeving weg te halen.

Met andere woorden: het is in het huidige systeem voor crèches helemaal niet aantrekkelijk om zich te onderscheiden op pedagogische kwaliteit. Crèches concurreren daarom op punten waar ouders wel op letten en over kunnen oordelen: langere openingstijden, flexibiliteit van de groepen, een geliktere uitstraling en de prijs natuurlijk. Allemaal maatregelen die de zorg voor het kind niet ten goede komen. Want langere openingstijden zijn misschien wel fijn voor ouders, maar kunnen voor een kind veel te lang zijn. Flexibiliteit is misschien ook fijn voor ouders, maar voor het kind is het veel beter om op de vaste dagen dat hij komt, dezelfde groep kinderen om zich heen te hebben, zo stelt het Nederlands Jeugdinstituut. En dan de prijs. Goedkope betekent bijna altijd minder personeel – minder groepsleid(st)ers en minder huishoudelijke medewerkers die de leidsters werk uit handen nemen. Dat gaat ten koste van

het contact met de kinderen – precies datgene wat zeer bepalend is voor de pedagogische kwaliteit.

In tijden van crisis, zoals nu, zullen de crèches die niet bezuinigd hebben op personeel het eerste omvallen. Met andere woorden, kwaliteit bieden leidt tot zelfdestructie. Het is iets voor idealisten die het zich om welke reden dan ook kunnen permitteren of voor crèches die zich bevinden in rijkere buurten waar ouders bereid en in staat zijn meer te betalen. (Een gemiste kans als je je bedenkt dat in de sociale-achterstandswijken het meest geprofiteerd kan worden van kwalitatief goede kinderopvang.)

Maar hoe erg is het als kinderen worden blootgesteld aan matige tot onvoldoende kinderopvang? Er zijn meerdere internationale (langetermijn)onderzoeken die laten zien dat er een correlatie bestaat tussen het gebruik van kwalitatief matige tot slechte crèches (zoals nu in Nederland) en probleemgedrag op latere leeftijd. Die correlatie is sterker naarmate een kind op jongere leeftijd naar de crèche gaat en er meer uren doorbrengt. Ook is er relatief nieuw onderzoek dat laat zien dat 'naar de crèche gaan' behoorlijk stressvol is voor jonge kinderen, zeker voor baby's. Of dat op lange termijn schadelijk is, weten we niet. Wel weten we dat veel stress op jonge leeftijd in verband wordt gebracht met meer angst bij meisjes en meer agressie bij jongens. Toch mag je op grond van deze bevindingen niet de conclusie trekken dat vroeg en veel naar een kwalitatief matige crèche gaan, slecht is

voor de ontwikkeling van een kind. Een correlatie is immers geen oorzakelijk verband. Wetenschappers – pedagogen, psychologen – doen dan ook zelden uitspraken over dit soort zaken. Maar wat ze wel allemaal doen, is manen tot voorzichtigheid. Zeker als het gaat om de allereerste kinderen.

Maar wat is voorzichtigheid? In Nederland lijkt vooral het belang van de economie te bepalen wat wel en wat niet meer voorzichtig genoemd mag worden. Samen met de meepolende belanghebbenden in het kinderopvangveld. Al deze partijen hebben een eigen lobbyclub die hun individuele belangen behartigen: de Brancheorganisatie Kinderopvang is er voor de ondernemers in de kinderopvang, BOink is er voor de oudercommissies, VNO/NCW en MKB Nederland zijn er voor de werkgevers en de FNV en het CNV zijn er voor de werknemers in de kinderopvang.

Niemand van deze overlegpartners komt expliciet op voor de rechten van kinderen. Jarenlang hebben deze partners de matige tot onvoldoende pedagogische kwaliteit van de kinderopvang – al dan niet licht morrend – geaccepteerd of glashard ontkend. Er waren telkens grotere belangen die gediend moesten worden. Maar als de cijfers die het Nederlands Consortium Kinderopvang Onderzoek binnenkort gaat presenteren niet héél veel beter zijn dan in 2009, komt het er wel op neer dat we inmiddels acht jaar lang hele jonge kinderen matige tot onvoldoende zorg bieden op het moment dat ze een van de meest cruciale ontwikkelingen van hun leven doormaken. Of dat erg is, is niet voor 100 procent wetenschappelijk aangetoond, nee. Maar erg verantwoord vinden wij het niet. Laat staan voorzichtig.

Ewoud Poerink is historicus, onderzoeker en schrijver van *De Peuterindustrie, wat er mis is met de kinderopvang in Nederland* (Meulenhoff, 2012)

Marilse Eerkens is psycholoog, journalist en schrijver van *Wat doen we met de baby? Over hechting, hersens en kinderopvang* (Bertram en de Leeuw, 2012)

ILLUSTRATIE: HAUD

NRC-debat: Kinderopvang: waar zijn we mee bezig? Kunnen we in het huidige systeem kinderopvang bieden van voldoende kwaliteit? De auteurs van dit artikel gaan in gesprek met experts en jonge ouders. Ook lanceren ze tijdens het debat het 'burgerMinisterie voor het Kind', een lobbyorganisatie die opkomt voor de rechten van (hele) jonge kinderen op kwalitatief goede zorg.

Donderdag 20 juni 2013 van 19:30 tot 21:30. Meer informatie en kaartverkoop op nrcrestaurantcafe.nl

ADVERTENTIE

NewScientist **NU** IN DE WINKEL VOOR MAAR € 4,95
Hét internationaal toonaangevende magazine over wetenschap en technologie, nu ook in het Nederlands.
Kijk ook op www.newscientist.nl